

18. מקור – עיצוב זיכרון השואה

א. לפניך קטע מרשימה מאות המשורר חיים גורי שפורסמה בעיתון "למרחב" בזמן שנערך משפט אייכמן.

הרי ידענו את הדברים האלה, לא?!

ידענו, כן. גם לפני משפט אייכמן ידענו. חוקרים והיסטוריונים ובעלי אסופות טרחו בעבודה אין-סופית בארץ ובחוץ-ארץ והעניקו לנו את סודות הדוקומנטציה [תיעוד], זו שרבם כיסו עיניהם בהתקרבות אליה. והיה "ז' ושם", והיה "מוזיאון השואה והמרד" בבית יצחק קנצלסון בקיובץ לוחמי הגטאות. אך כאשר עבר החומר הזה אל שולחן התביעה והיה לחلك מכתבי-האישום, כאשר פרצו המסמכים האלה מדמות הארכיאונים, דומה היה כי כתעת הם מדברים בפעם הראשונה, והידעה ההיא הייתה שונה מאוד מהידעה הזאת.

חלה בהם תמורה מתחוללת בדברים היוצאים מן הכוח אל הפועל ותהליך זה שחרר אנרגיה עצומה של "כתעת אני מבין ותופס".

כתעת התחוללה השואה, ולא בכל תאריך אחר שבין השנים ההן לבין תחילת המשפט. [...] חyb היה אייכמן להיתפס כדי שהעם יעוזר כוח לשאול, באחור זמן: "מה עשו לי שם?". [...]

אם נפתח דף חדש, הרי נפתח הוא בתוכנו. אנו רואים כתעת את הדברים אחרות. אנחנו קבענו "יום זיכרון לשואה ולגבורה", ובכך כמו הפרדנו הפרדה סמויה בין זו זו, כמו העמדנו אותן זו מול זו כמשלימות זו את זו, אך שנותן זו מזו. בשואה התבבשנו כמו במום נורא וגולי לכול. ואילו את הגבורה אימצנו אל לבנו כמו שריד של גאותה, כמו זכות לשאת ראש.

[...]

וננו הכללו לא פעם את האומללים ההם בהכללה הפסקנית והשופטת "כצאן לטבח". כתעת יודעים אנו יותר מאשר אי-פעם, כי את העיקר לא ידענו – את הרחמים והעזרה, את מחברות העברית והחשבון על סף הקבר, את אור התפילה, את היד על הכתף, את השפטים על המצח, את פרדות האויבים, את המילים שנאמרו לאחר שאבדה התקווה ונותר האדם לבדו.

(ר' גורי, *מול תא הזוכויות – משפט אייכמן בירושלים, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1962. עמ' 243-247, 244-249*)

על פי הקטע, הסבר שני שינויים שהלו בתודעת השואה של החברה בישראל בהשפעת משפט אייכמן.

(15 נקודות)

ב. לפניך כמה אירועים:

- רצח הספורטאים במיינכן (1972)
- מלחמת יום הכיפורים (1973)
- פיגוע הטרור במעלות (1974)

בחר באחד מן האירועים האלה, והסביר את ההשפעה שלו על עיצוב זיכרון השואה במדינת ישראל. (10 נקודות)
/המשך בעמוד 13/